

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 13 februari 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande i anledning av följande av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående regleringen av utgifterna för budgetåret 1939/40 under riksstatens elfte huvudtitel.

Beträffande utredningen i de i utlåtandet omförmälda ärendena får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1939 (XI h. t.).

A. Civila pensionsväsendet.

1:o) **Pensionering av civila tjänst innehavare m. m.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkterna 1, 2, 5—11 samt 15—19 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till *Pensionering av civila tjänst innehavare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 9,450,000 kronor;

b) till *Pensionsreglering för f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 4,700,000 kronor;

c) till *Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga extra provinsialläkare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 14,000 kronor;

d) till *Understöd till vissa f. d. anställningshavare vid sinnessjukhusen* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 40,000 kronor;

e) till *Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga lasaretsläkare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 3,000 kronor;

f) till *Bidrag till sjuksköterskors pensionering* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 100 kronor;

g) till *Statens bidrag till pensionering av barnmorskor* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 400 kronor;

h) till *Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 550,000 kronor;

i) till *Pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 160,000 kronor;

j) till *Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 45,000 kronor;

k) till *Tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 460,000 kronor;

l) till *Pensioner åt vissa f. d. befattningshavare vid lotsverket* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 11,000 kronor;

m) till *Ersättning åt efterlevande till befattningshavare vid lotsverket, som avlidit till följd av olycksfall i tjänsten*, för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 12,000 kronor;

n) till *Understöd åt vissa förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *anslag* av 15,000 kronor.

2:o) **Handelsflottans pensionsanstalt: Bidrag till pensioneringen.** Under punkten 20 har Kungl. Maj:t framlagt förslag beträffande anslag till handelsflottans pensionsanstalt, såvitt angår bidrag till pensioneringen.

I riksstaten för innevarande budgetår äro under rubriken Handelsflottans pensionsanstalt anvisade följande anslag:

Bidrag till pensionsanstalten, förslagsanslag	kronor	140,000
Förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen, förslagsanslag	»	35,000
Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna	»	31,000
Tilläggs pensioner under januari 1938—februari 1939 åt pensionstagarna, förslagsanslag	»	146,000
Uppflyttning av vissa pensionstagare från tredje till andra klassen, förslagsanslag	»	5,000
Förvaltningsbidrag	»	1,500.

Chefen för handelsdepartementet har anfört i huvudsak följande:

Jämlikt nuvarande grunder utginge förutom pension till sjömännen enligt särskilda bestämmelser från handelsflottans pensionsanstalt jämväl vissa understöd från sjömanshusen. Enligt av 1938 års riksdag godtaget förslag i proposition nr 210 skulle från och med den 1 juli 1939 en rationalisering av omförmälda pensions- och understödsverksamhet äga rum sålunda, att den vid sjömanshusen bedrivna understödsverksamheten samordnades med verksamheten vid handelsflottans pensionsanstalt till en på försäkringstekniska grunder uppbyggd pensionering, i dess helhet handhavd av anstalten. Vid de beräkningar av medelsbehovet för pensionsanstalten, som legat till grund för riksdagens beslut, hade förutsatts, att, utöver nuvarande anslag avseende: bidrag till pensionsanstalten 140,000 kronor, förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen 35,000 kronor, förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna 31,000 kronor, tilläggspensioner under ett kalenderår 125,000 kronor samt uppflyttning av vissa pensionstagare från tredje till andra klassen 5,000 kronor eller sammanlagt 336,000 kronor, skulle utgå ett ytterligare belopp av statsmedel å 200,000 kronor för år. Statsanslaget skulle alltså utgöra tillhoppa 536,000 kronor, däri likväl ej inräknats anslag till anstaltens förvaltningskostnader.

I skrivelse den 30 augusti 1938 hade *direktionen över handelsflottans pensionsanstalt* framlagt förslag i fråga om anslag till pensionsanstalten för budgetåret 1939/40, vilket förslag i vad det avsåge bidrag till pensioneringen helt överensstämde med vad sålunda beslutats vid 1938 års riksdag. Det härför äskade beloppet, 536,000 kronor, syntes alltså böra anvisas å riksstaten för nästa budgetår. Vad frågan om förvaltningskostnaderna beträffade vore ärendet ännu icke i det skick, att slutligt förslag kunde underställas riksdagen.

Under åberopande av vad sålunda anförts har departementschefen förordnat, vad angår anslaget till bidrag till pensioneringen, att anslaget för budgetåret 1939/40 upptages med ett belopp av 536,000 kronor.

Utskottet, som icke har något att erinra mot beräkningen av anslagets belopp för nästkommande budgetår, hemställer, *Utskottet.*

att riksdagen må till *Handelsflottans pensionsanstalt: Bidrag till pensioneringen* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av 536,000 kronor.

3:o) **Ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig.** Med biträdande av Kungl. Maj:ts under punkten 22 framställda förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig*, för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förelagsanslag* av 45,000 kronor.

B. Militära pensionsväsendet.

4:o) **Pensionering av militära befattningshavare.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 23 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Pensionering av militära befattningshavare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 14,800,000 kronor.

5:o) **Vadstena krigsmanshuskassa.** Under punkten 24 har Kungl. Maj:t framlagt förslag beträffande anslag till Vadstena krigsmanshuskassa.

Förevarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med ett belopp av 1,165,000 kronor. Från och med budgetåret 1934/35 tillgodosättes anslaget dels Vadstena krigsmanshuskassa tillkommande ränte- och arrendemedel samt skatte- och åborättsavgifter m. m., dels ock från indelningsverkets besparingsfond samtliga årligen till fonden inflytande räntemedel. För budgetåret 1938/39 hava vidare till förevarande anslag överförts från invalidhusfonden ett belopp av 195,000 kronor och från indelningsverkets besparingsfond av fondens kapitaltillgångar ett belopp av 57,000 kronor.

I anledning av en vid *1938 års riksdag* inom andra kammaren väckt *motion, nr 138*, angående utredning om ändring av gällande bestämmelser rörande rätt till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, anförde *bankoutskottet* (utl. nr 5) bland annat följande:

Den praxis, som redan under flera år tillämpats av riksdagen vid prövning av förevarande understödsfrågor, syntes nu hava vunnit sådan stadga, att det med fog kunde ifrågasättas, huruvida icke gällande grunder för underhåll från krigsmanshuskassan borde ändras i syfte att ställa dessa i bättre överensstämmelse med de av riksdagen vid behandling av motionsfrågor av angivna slag tillämpade reglerna. Härigenom skulle vinnas den fördelen, att f. d. indelta, vilka enligt tillämpad praxis skulle erhålla understöd, komme i åtnjutande därav, utan att understödsfrågan i varje särskilt fall behövde underställas riksdagens prövning. Riksdagen skulle sålunda bliva befriad från handläggningen av ett stort antal ärenden, som hade en i huvudsak expeditionell karaktär. Utskottet ansåge av dessa skäl lämpligt, att en utredning i ärendet komme till stånd genom Kungl. Maj:ts försorg.

I anslutning till vad utskottet sålunda anfört hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om verkställande av utredning angående ändrade villkor för underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

Med bifall till denna bankoutskottets hemställan anhöll *riksdagen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 mars 1938 (nr 69), att Kungl. Maj:t måtte i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet i förenämnda utlåtande anfört låta verkställa ifrågavarande utredning och för riksdagen framlägga det förslag, vartill densamma kunde giva anledning.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 12 mars 1938 uppdragit åt *arméförvaltningens civila departement* att med beaktande av vad bankoutskottet anfört i omförmälda utlåtande verkställa den av riksdagen sålunda begärda utredningen har civila departementet med skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1938 överlämnat dylik utredning.

För egen del har *chefen för försvarsdepartementet* anfört huvudsakligen följande:

Enligt nu gällande bestämmelser angående rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa av annan orsak än sjukdom eller kroppsskada, ådragen i tjänsten, gäller för erhållande av dylikt underhåll, att vederbörande kan räkna en anställningstid av minst 20 år eller också en anställningstid av 15—20 år och samtidigt styrker sig hava tjänstgjort i sammanlagt minst 600 dagar utöver tid, som åtgått för egen rekryt- och underbefälsutbildning. Om anställningstiden understiger 25 år, skall vederbörande, där-est han avskedats före den 1 januari 1910, dessutom styrka sig vara i behövande omständigheter. I den av arméförvaltningens civila departement verkställda utredningen, har föreslagits, att den författningsenliga rätten till underhåll måtte utsträckas, så att den kommer i överensstämmelse med den praxis, som riksdagen under de senare åren tillämpat vid prövning av frågor om underhåll från krigsmanshuskassan. Detta skulle innebära, dels att avskedat indelt manskap med en anställningstid av minst 18 men under 20 år skulle tillerkännas underhåll efter samma regler som för närvarande gälla för underhåll åt dylikt manskap med en anställningstid av minst 20 men under 25 år, dels ock att dylikt manskap med en anställningstid av minst 15 men under 18 år skulle tillerkännas underhåll om vederbörande tjänstgjort i sammanlagt minst 400 dagar utöver tid, som åtgått för egen rekryt- och underbefälsutbildning, samt styrker sig vara i behövande omständigheter.

Genom en ändring av underhållsreglerna i enlighet med civila departementets ifrågavarande förslag synes den författningsenliga rätten till underhåll från krigsmanshuskassan bliva utsträckt till att omfatta praktiskt taget allt det avskedade indelta manskap, som rimligen bör tillgodoses vid tilldelningen av dylikt underhåll. I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser jag det nämligen icke böra komma i fråga att utvidga underhållsrätten till att omfatta jämväl indelt manskap med kortare anställningstid än 15 år. Då förslaget i fråga även i övrigt synes vara lämpligt och väl avvägt, finner jag mig böra biträda detsamma. Härav följer även, att jag icke ifrågasätter någon ändring av underhållsbestämmelserna i syfte att få underhållsbeloppen avpassade med hänsyn till tjänstgöringstidens längd.

Civila departementet har i sin förenämnda utredning meddelat, att den sålunda ifrågasatta utsträckningen av rätten till underhåll kommer att för nästkommande budgetår medföra en merkostnad av 60,000 kronor exklusive dyrtidstillägg. Då arméförvaltningen med tillämpning av nu gällande regler för underhåll från kassan beräknat medelsbehovet under anslaget till Vadstena krigsmanshuskassa till 1,155,000 kronor, skulle detsamma vid tillämpning av de föreslagna nya underhållsreglerna alltså komma att uppgå till $(1,155,000 + 60,000 =) 1,215,000$ kronor, vilket belopp således torde böra anvisas för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1939/40.

Det förslag till ändring i gällande bestämmelser angående rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, som av Kungl. Maj:t framlagts på grundval av den inom arméförvaltningens civila departement verkställda

utredningen, ansluter sig helt till den praxis, som riksdagen under de senare åren tillämpat vid prövning av hithörande understödsfrågor. Vid sådant förhållande har utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Vid ett bifall till förslaget torde riksdagen komma att befrias från handläggningen av ett stort antal ärenden rörande underhåll åt f. d. indelt manskap vid armén, vilka hittills behandlats av riksdagen men enligt förslaget skulle prövas av arméförvaltningens civila departement. Mot den av Kungl. Maj:t i ärendet framlagda anslagsberäkningen har utskottet icke något att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

dels medgiva, att nu gällande bestämmelser angående rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa må ändras därhän, att avskedad indelt manskap från armén med minst 18 men under 20 tjänstår, som styrker sig vara i behövande omständigheter, och dylikt manskap med minst 15 men under 18 tjänstår, som styrker sig ej mindre vara i behövande omständigheter än även hava tjänstgjort i sammanlagt minst 400 dagar utöver tid, som åtgått för egen rekryt- och underbefälsutbildning, må från och med den 1 juli 1939 komma i åtnjutande av underhåll ur Vadstena krigsmanshuskassa enligt samma grunder, som gälla beträffande underhåll åt sådant manskap, som tjänat i minst 20 men ej 25 år och avskedats före den 1 januari 1910;

dels till Vadstena krigsmanshuskassa för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,215,000 kronor;

dels ock besluta, att till nämnda anslag skola efter ingången av budgetåret 1939/40 för samma budgetår överföras ej mindre från invalidhusfonden ett belopp av 185,000 kronor än även från indelningsverkets besparingsfond av fondens kapitaltillgångar ett belopp av 54,000 kronor.

6:o) **Pensionering av f. d. daglönare vid marinen m. m.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkterna 25, 26, 28, 29 och 31 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till *Pensionering av f. d. daglönare vid marinen* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 170,000 kronor;

b) till *Pensionering av viss flottans gemenskap* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 150,000 kronor;

c) *dels* till *Dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 940,000 kronor;

dels ock besluta, att till nämnda anslag skall under budgetåret 1939/40 från indelningsverkets besparingsfond av fondens kapitaltillgångar överföras ett belopp av 36,000 kronor;

d) till *Pensionstillägg åt änkor och barn efter militära befattningshavare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 90,000 kronor;

e) till *Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*, för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,300,000 kronor.

C. Gemensamma anslag.

7:o) **Pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare m. m.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkterna 33, 34 samt 36—39 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till *Pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 675,000 kronor;

b) till *Pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 35,000 kronor;

c) till *Ersättningar till f. d. befattningshavare vid av staten övertagna familjepensionskassor* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 55,000 kronor;

d) till *Engångskostnader i samband med av staten övertagna familjepensionskassors avveckling* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 100 kronor;

e) till *Pensioner enligt familjepensionsreglementet för arbetare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 75,000 kronor;

f) till *Diverse pensioner och understöd m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,700,000 kronor.

Uppskjutna frågor.

8:o) Beträffande Kungl. Maj:ts under punkterna 3, 4, 12—14, 21, 27, 30 samt 35 framställda förslag *dels* i fråga om dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl., åt f. d. militära befattningshavare m. fl. samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare, *dels ock* beträffande anslag till bidrag till

pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt, till bidrag till universitetets i Uppsala pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn, till bidrag till pensionsinrättningen för änkor och barn efter ämbets- och tjänstemän vid universitetet i Lund, till handelsflottans pensionsanstalt: förvaltningskostnader samt till pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst kommer utskottet framdeles att avgiva utlåtande; vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 9 februari 1939.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Åkerberg*, *Ehrnberg**, *Berling*, *Sandén**, *Nilsson* i Möln-
dal, *Swartling*, *Bodin* i Visby och *Albertsson**;
från andra kammaren: herrar *Holmgren*, *Lovén*, *Paulsen**, *Andersson* i Falkenberg,
K. A. Westman, *Gustavson* i Västerås, *Osberg* och *Svedman*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.